

Helsingin Raamattukoulu 1950 -80 luvuilla

1. Kerttu Vainikaisen tie Raamattukoulun perustajaksi 1905-1991

Kerttu Vainikainen syntyi Savonlinnassa 1905

Hän kävi koulunsa Savonlinnassa

- Ensin tyttökoulu
- Sitten lyseo, jossa oli vain 4 tyttöä
- Ylioppilaaksi 19-vuotiaana
- Rukoili Jumalalta johdatusta elämäänsä
- Kansakoulun opettajaksi Sortavalan seminaarista
- Ollessaan Puumalassa opettajana hänelle avautui selvä työnäky opettaa Raamattua Suomen kansalle
- Epäilystensä keskellä hän polvistui ja pani Raamatun eteensä ja sanoi Jumalalle:
”Nyt minä uskon. Minä lupaan niellä sarvineen ja luineen kaikki, mitä tässä kirjassa on kirjoitettu”
”Otin Raamatun auki 3. Mooseksen kirjan kohdalta ja luin uhreista. Huomasin, tämähän on Kristuksesta. Se valloitti minut niin, että menin metsään huutamaan ilosta. Minä uskoin Raamattuun. Siitä asti minä tiesin, että tehtäväni oli opettaa Raamattua ihmisille, erityisesti Vanhaa Testamenttia. Se oli valtava löytö. Se muutti maailmani ja elämäni. Se muutti arvojärjestyksen koko olemassa olevalle maailmalle kohdallani”
- Vuonna 1933 Kerttu Vainikainen hakeutui Viipurin diakonissalaitokseen opettajaksi
- Sodan jaloista hän siirtyi Helsingin diakonissalaitoksen palvelukseen
- Hänet vihittiin diakonissaksi tammikuussa 1942.
- Hän kyseli mahdollisuuksiaan päästä opiskelemaan johonkin raamattukouluun. Suomesta raamattukoulua ei kuitenkaan löytynyt.
- Ruotsista Kortebon raamattukoulun rehtori David Hedegård (tel.tri) kyseli juuri silloin, olisiko Suomesta löydettävissä ketään, joka haluaisi tulla opiskelemaan hänen johtamaansa raamattukouluun.
(Kortebon raamattukoulu, Jönköpingin lähellä, perustettu 1919. Koulu on nykyisin siirretty kaupungin keskustaan ja sen omistaa Svenska Alliansmissionen)
- Vainikainen sai stipendin ensin Kortebon raamattukouluun. Siellä hän vuonna -45 opiskeli raamattutiedon lisäksi arkeologiaa, kreikkaa ja hepreaa.
Palattuaan Helsinkiin, häntä kohtasi yllätys. Hän oli saanut uuden, kahden vuoden stipendin Beatenbergin raamattukouluun Sveitsiin. Siellä opetus alkoi syksyllä -46.
Opiskelujensa jälkeen Vainikainen jäi Beatenbergin Raamattukoulun opettajaksi ja sielunhoitajaksi. Hänen työalueenaan oli Keski-Eurooppa. Hänen kielitaitonsa oli varsin monipuolinen (saksa, ranska, ruotsi, venäjä).

Beatenbergin raamattukoulu Sveitsissä
Koulun perustivat vuonna 1934 aviopari Saturmin (Dr.theol.) ja Gertrud (Dr.phil.)
Wasserzug
”Ei sotaväellä eikä voimalla vaan minun Hengelläni, sanoo Herra Sebaot” Sak 4:7

Vuonna 1953 (Vainikainen 48-vuotias) Vainikaisesta tuli Helsingin Raamattukoulun perustaja ja rehtori

2 Helsingin Raamattukoulu syntyy

Elokuussa 1951 oli Kotimaa-lehdessä ilmoitus: ”Sisar Kerttu Vainikaisen raamattutunnit alkavat ...Diakonissalaitoksen koulusalissa aiheet: Raamattuni, Uusi syntyminen, Kiusaus, Anteeksisaaminen, Voitto, Pyhä Henki.”

Heti ensimmäiseen kokoontumiseen tuli 140 kuulijaa.

Aluksi tilaisuudet pidettiin kerran viikossa, pian kolme kertaa viikossa.

Kahden vuoden kuluttua opiskelijoita oli jo yli 300.

Tuota vaihetta Vainikainen muistelee:

”Meidät potkaistiin ” ulos Diakonissalaitokselta. Diakonissalaitoksen kirkkoa ei voitu antaa käyttöömmme, koska minä olin nainen enkä ollut teologi ja koulusalit olivat meille liian pieniä”.

Niinpä siirryttiin Helsingin tuomiokirkon suojiin.

Vainikainen toimi tuolloin sekä rehtorina, opettajana että kanslistina.

Vuosina 1953-54 raamattuluennoilla oli yhteensä 10 455 kävijää.

Tuomiokirkossa kokoonnuttaessa kävijöiden määrä oli keskimäärin sata henkilöä / luento.

Helsingin Raamattukoulu ry:n perustamiskokous pidettiin 30.6.1953.

Puheenjohtajaksi valittiin pastori Mauri Tiilikainen. Hän toimi puheenjohtajana 10 vuotta.

Ensimmäisessä johtokunnassa olivat Tiilikaisen ja Vainikaisen lisäksi lehtori Helvi Mustakallio, rovasti Aapo Santavuori, hammaslääkäri Annikki Mäkipentti, eläinlääkäri Armo Sarkkila, konttoristi Hilja Harvio, pastori Erkki Sarkamo, lehtori Ensio Kurki-Suonio

Yhdistyksen ”tarkoituksena on herättää rakkautta Raamattuun, ohjata Raamatun opiskelua ja opastaa sopivia henkilöitä Jumalan valtakunnan ja seurakuntien työvastuuseen. Tämän tarkoituksensa yhdistys toteuttaa perustamalla raamattukouluja ja raamattukoteja. Yhdistys harjoittaa myös julkaisutoimintaa ja järjestää raamattukursseja.”

Raamattukoululle ostettiin vuonna -57 nykyiset tilat Töölönkatu 7:stä. Lisätilaa hankittiin koulun alakerrasta vuonna -67.

Raamattukoululehti aloitti ilmestymisensä monistettuna-58. Tilaajamäärän noustua tuhanteen vuonna -62, lehti alettiin painaa kirjapainossa.

Raamatunopetus Helsingin ulkopuolella

Tampereen raamattukoululuokka aloitti toimintansa vuonna 1953.

Opetusta pidettiin lauantaisin ja sunnuntaisin joka toinen viikko.

Osanottajia oli mukana 150 – 200.

Tampereen luokka oli Helsingin Raamattukoulun rinnakkaiskouluna vuoteen -74 saakka. Tällöin se sai tuekseen Tampereen Raamattukoulun kannatusyhdistyksen.

Vuonna -80 vastuukin Tampereen toiminnasta siirtyi tälle kannatusyhdistykselle.

Luentoavun antaminen Helsingistä on kuitenkin jatkunut tähän päivään asti.

Lahdessa vakinainen raamattuluokka aloitettiin vuonna -54.

Luentotoiminta laajeni Turkuun -57, Kouvolaan -63, Poriin -64,

Kotkaan – 65 ja Lappeenrantaan -66.

1970-luvulla alettiin pitää raamattupäiviä mm. Varkaudessa, Kemissä, Kokkolassa ja Joensuussa

Raamattukoulun työntekijäkoulutus

Raamattukoulu aloitti työntekijäkoulun vuonna -57. Se oli aluksi kaksivuotinen. Kolmivuotiseksi se laajeni vuonna -63. Opetussuunnitelmaan oli saatu mallia Beatenbergin raamattukoulusta.

Vuonna 1966 Laajennettu piispainkokous hyväksyi päteviksi nuorisonohjaajiksi kaikki vuodesta 1958 lähtien Raamattukoulun työntekijäkoulusta valmistuneet oppilaat.

Vuonna -78 piispainkokous puolestaan hyväksyi myös Raamattukoulun opetussuunnitelman otettavaksi käyttöön.

Helsingin Raamattukoulu yksityisenä koulutuslaitoksena menetti kuitenkin 1980 luvun lopulla oikeutensa kouluttaa kirkon nuorisonohjaajia. Sama kohtalo oli tällöin vaarassa myös Suomen Raamattuopistolla. Sillä kuitenkin oikeudet tällöin säilyivät.

Viimeiset nuorisonohjaajat valmistuivat Helsingin Raamattukoulusta vuonna 1987. 30 vuoden aikana (vuosina 1958-87) nuorisonohjaajiksi Raamattukoulusta valmistui kaikkiaan 443 henkilöä.

Raamattukoulun nuorisonohjaajakoulutuksessa korostui Raamatun tuntemus.

Opiskelijoilla oli mahdollisuus koulutuksensa aikana opiskella systemaattisesti Raamattu kanteesta kanteen (parhaimmillaan yli 1000 tuntia).

Kaksivuotinen teologinen seminaari perustettiin oppilaiden pyynnöstä 1959.

Siinä raamattuopetuksen lisäksi perehdyttiin kreikan kieleen, Raamatun teologiaan, arkeologiaan, ajanhistoriaan, dogmatiikkaan, etiikkaan, käytännöllisen teologian aineisiin, kirkkohistoriaan ja sosiaalisiin aineisiin. Opetusta annettiin myös englannin kielessä ja (sanoma)lehtityössä.

Teologinen seminaari pohjautui keskikouluun ja oli jatkona kaksivuotiselle työntekijäkoululle. Jossain vaiheessa tämä seminaari muuttui yksivuotiseksi. Sen pystyi suorittamaan joko muun opiskelun ohessa tai nuorisonohjaajakoulutuksen päätyttyä.

Vakinaisina opettajina Helsingin Raamattukoulussa vuosina 1953 – 91 olivat Kerttu Vainikainen 1953 – 71, Martti Kaipainen 1960 – 67, Risto Santala 1968 – 75, Seppo Kangas 1973 – 90, Hannu Karvonen 1978 – 89, Marja Heimala 1975

Helsingin Raamattukoulun evankelioimistyö

Raamattukoulun evankelioimistyö käynnistyi vuonna -61. Sitä varten koululla oli omia evankelistoja. Evankelioimistyö järjestettiin omaksi työyksikökseen. Sen kautta lähestyttiin erityisesti uskon asioille vielä vieraina eläviä ihmisiä. Työssä pyrittiin ”määrätietoisesti herättämään Herralle vieraina olevia vakavasti huolehtimaan sielun pelastuksesta, luopumaan synnistä ja ottamaan vastaan vapaana lahjana pelastus Jeesuksessa Kristuksessa”.

Evankelioimistyö alkaa

”Raamattukoulun oppilaiden piiristä nousi 1950-luvun lopulla aloite evankelioimistyön käynnistämiseksi. He saivat siihen kimmokkeen mm. englantilaisen, saarnaajien kuninkaaksi kutsutun Charles Huddon Spurgeonin kirjasta Sielujenvoittaja. Se innosti lähtemään liikkeelle. Opiskelijoihin vaikutti osaltaan myös Oulun profetia, joka sai lukuisat ihmiset kyselemään tilaansa Jumalan edessä. Hengelliset tilaisuudet alkoivat koota tavallista enemmän kuulijoita.

Evankelioimistyön vahvistamiseksi Raamattukoulusta valmistuneet evankelistat Arvo Silventoinen ja Olli Pessala ajattelivat oman tukiyhdistyksen perustamista Itä-Suomeen. Kun rehtori Vainikainen sai siitä vihiä, hän sanoi, että evankelioimiskokousten pito onnistui kyllä Raamattukoulunkin nimissä. Hän lupasi osallistua toiminnan käynnistämiseen maksamalla puolet evankelioimisauton hinnasta. Toisen puolen hän edellytti tulevan keräyksestä, joka pantiin liikkeelle. Auto ostettiin jo ennen kesän 1960 alkua.

Arvo Silventoinen ja Olli Pessala lähtivät innolla liikkeelle. Heihin liittyi Arvon kaksi muurariveljeä Pauli ja Erkki Silventoinen, maanviljelijä Reino Seppänen ja Raamattukoulussa opiskeleva Raili Wastén. Vuoden aikana pidettiin yli 120 kokousta. Sielunhoidollisia keskusteluja käytiin lähes joka kokouksen yhteydessä.

Vuonna 1961 Raamattukoulu palkkasi vakinaisten työntekijöidensä, Arvo Silventoisen, Olli Pessalan ja Raili Wasténin joukkoon Lassi Stenmanin. Heillä kaikilla oli raamattukoulutausta. Viidentenä joukossa oli Pauli Silventoinen, jolla oli taustanaan raamattukursseja. (Kenttäyön johdossa oli Arvo Silventoinen.)

Evankelioimistyö oli saanut niin vauhdikkaan alun, että päätettiin jatkaa myös määräraikaisten työntekijöiden eli ”etsikonajan evankelistojen” palkkaamista. Reino Seppänenkin kuului tähän ryhmään. Uutena mukaan tuli kauppias Lauri Kaskama ja teol. yo. Kimmo Juutilainen. Julistusmatkoihin osallistui jossakin määrin myös Raamattukoulun opettaja, pastori Martti Kaipainen.

Kesän evankelioimistoimintaa vauhdittamaan järjestettiin keräys. Sen turvin hankittiin toinen auto ja toinen suurempi, 500 hengen telttä. Teltoja hankittiin myöhemmin lisää. Tarkoitus oli ulottaa työ myös syrjäkylille. Näissä merkeissä avattiin erityinen ”korpiseutujen evankelioimistili” työn tukemiseksi. Parhaimmillaan evankelioimisteltoja kiersi kesäisin kaikkiaan viisi eri puolilla Suomea.

Omat muistoni Raamattukoulun evankelistana:

Tulin mukaan evankelioimistyöhön toukokuun lopussa 1962. Olin työssä mukana viitenä kesänä ja opiskelijan lomassa muinakin aikoina. Ensimmäisenä kesänä oli viikon kokoussarja 11 seurakunnassa (Kuusankoski, Kerava, Saari, Kesälahti, Uusi Värtsilä, Sääminki, Luumäki, Lahti, Sippola, Anjala ja Savitaipale).

Kesällä 1963 kokouksia oli edellisen kesän tapaan kolme viikkoa peräkkäin eri seurakunnissa, viikko vapaata ja jälleen kolme viikkoa työtä. Matkustettiin paikkakunnalle, pystytettiin telttia, pantiin kovaääniset auton katolle ja hengellinen musiikki soimaan. Vastuuhenkilöt paikkakunnalla olivat varanneet penkit ja puhujapöytä sekä kukkia somisteeksi. Puheet kaiutettiin kylälle. Herätystä oli siellä ja täällä. Työtä tehtiin innolla. Julistuksella oli selvä tavoite, ihmisten voittaminen Jeesukselle. Laulutkin valittiin sen mukaisesti. Todistuspuheenvuoron käyttäjä kertoi, kuinka Jeesus oli tullut hänen elämäänsä. Viimeisen puheenvuoron pitäjä valittiin aina huolella. Tavallisesti kokouksen johtaja oli ”perän vetäjä”. Verkkoja ei vain laskettu veteen. Ne oli myös nostettava. Ihmisiä kehoitettiin jäämään etupenkkiin tai tulemaan alttarille, mikäli he tahtoivat saada ”välinsä kuntoon Jumalan kanssa”, tunnustaa syntinsä ja antaa elämänsä Jeesukselle. Työnäky oli selkeä. Koko toimintaa sävytti huoli ihmisten iankaikkisesta pelastumisesta.

Noina kesinä ihmisiä tuntui olevan liikkeellä kaikkialla...” (Lainaus kirjastani Työ täynnä elämää).

Kirjassani arvioin myös muutamalla ajatuksella tekemäämme evankelioimistyötä:

Helsingin Raamattukoulun työn nopeaa kehittymistä kuvastaa hyvin se, että vuonna 1961 kokoussarjoja oli 33 ja niissä kokouksia 330, kuulijoita noin 38 300, sielunhoidollisia keskusteluja 325. Vuonna 1962 oli jo kahdeksan ensimmäisen kuukauden aikana pidetty 84 kokoussarjaa, kokouksia 840. Kuulijoita oli noin 83 500 ja sielunhoidollisia keskusteluja 420. Koko ajan työ meni eteenpäin. Sitä tehtiin pääasiassa maallikkovoimin.

Evankelioimistyön arviointia

Työstä on jäänyt paljon pysyvää, hyvää hedelmää. Kun olen myöhempinä vuosina kiertänyt Suomea erilaisissa tilaisuuksissa, olen tavannut monia sellaisia ihmisiä, jotka tulivat telttakokouksissa uskoon ja jotka ovat kiitollisia Jumalan armon avautumisesta. Ne, jotka jatkoivat evankelioimistyötä vuosikausia, ovat voineet lähempää seurata työnsä tuloksia.

Pelkkää kiitosta ei kuitenkaan ole aina tullut. Toisenlaisiakin ääniä on kuullut, joskus vihaisia ja katkeriakin. Jumalan käskyt ja kiellot ovat jääneet joidenkin mieliin vaatimusten paineena, josta ei ole löytynyt pääsyä vapauteen. Joskus Jumalan käskyihin on sotkeutunut asioita, jotka kuuluvat kunkin omaan harkintaan. Toisinaan nämä ylilyönnit ovat nousseet kuulijoissa pintaan vasta vuosien päästä ja synnyttäneet silloin kielteisiä reaktioita. Julistajille tällaiset tapaukset ovat aina itsetutkistelun paikka.

Arvioidessani 1960-luvun herätysaikojen julistusta (Helsingin Raamattukoulun työssä), uskallan sanoa, että tilaisuuksissa julistettiin syntien anteeksiantamista. Jeesuksen työ Golgatalla ei kuitenkaan välttämättä tullut aina niin avarana esille kuin olisi pitänyt. Evankeliumin ja lain sotkeutuminen keskenään tuntui vaivaavan nuorta herätystä. Evankeliumiin saatettiin liittää mukaan ehtoja, jottei se liian vapaana antaisi aihetta pitää syntiä luvallisena. Tämä ongelma tuli luonnollisesti näkyviin selkeimmin vastakäänntyneiden todistuksissa....

Kaikien keskellä on syytä todeta, että monille nuorille julistajille itselleenkin evankeliumi avautui vasta myöhemmin. Toisaalta kaikkia herätyksiä yhdistää se, että vaikka julistus on kuinka hyvää ja tasapainoista, uskoon tulon jälkeen monet jäävät ”lain alle”. Vasta myöhemmin löytyy evankeliumi, joka johtaa ”lain alta armon alle”.

Lopuksi on syytä todeta, ettei evankelioimiskokouksissa ole parhaimmillaankaan mahdollista sanoa ja selittää kaikkea. Siksi tarvitaan muitakin kokouksia. .

Viisi kesää evankelioimistyössä herätysten keskellä jättivät minuun pysyvän jäljen. Häitä ihmisten pelastumisesta ja yksinkertainen evankelioiminen tulivat näkyviin sekä työssäni että julistuksessani ennen muuta opiskelija- ja koululaistyössä. .

Kohti Raamattukoulun kriisiä

Vuonna 1963 Raamattukoulu sai osittain lahjoituksena tontin Jukajärven rannalta noin 2 km Juvan keskustasta. Siihen rakennettiin pääasiassa talkoovoimin Hiekkaniemen leirikeskus. Siitä tuli Savossa tärkeä Helsingin Raamattukoulun ystävien kokoontumispaikka ja herätyksen ”pesäpaikka”. Leirikeskuksen johtajana toimi Pauli Silventoinen (1963-67).

Vuonna 1964 Raamattukoulu sai lahjoituksena omistukseensa myös Satakunnan Siikaisissa sijaitsevan vanhan tilan päärakennuksen navettoineen. Satakunnan työn ystävien tuella ja talkoilla päärakennus kunnostettiin leirikeskukseksi. Raamattukoulussa nuorisonohjaajakoulutuksen saanut Lassi Stenman johti kunnostustyötä ja hänestä tuli myös leikeskuksen johtaja (1964-66).

Molemmissa näistä leirikeskuksista sain olla jossain määrin talkoolaisena mukana kantamassa korteni kekoon.

Kansanlähetyksen synnyttyä toukokuussa -67 Hiekkaniemen ja Myllykummun leirikeskukset kokivat suuret muutokset. Hiekkaniemi siirtyi vuonna -68 Kansan Raamattuseuran omistukseen ja Myllykumpu myytiin vuonna -69.

Raamattukoulun evankelioimistyö romahtaa – miksi ?

Juha Kauppinen kuvaa väitöskirjassaan (Kansanlähetyksen alueellinen leviäminen 1967–83) Kansanlähetyksen syntymisen vaikutusta Helsingin Raamattukoulun evankelioimistyöhön seuraavasti:

”Suomen Evankelisluterilaisen Kansanlähetyksen syntyminen (1967) johti nopeasti Helsingin Raamattukoulussa työntekijämuutoksiin. Helsingin Raamattukoulusta irtisanottiin Martti Kaipainen ja Arvo Silventoinen, minkä jälkeen muut kenttätyöntekijät pyysivät eroa. Evankelioimistyö, joka lukuvuonna 1966-1967 käsitti 215 kokoussarjaa, loppui työntekijöiden lähdön myötä. Hiekkaniemen leirikeskuksen toiminta jatkui yhteistyössä Kansan Raamattuseuran kanssa. Työntekijöiden mukana lähteneiden työn ystävien määrää kuvannee myös yleisille raamattuluennoilta Helsingissä, Tampereella, Turussa, Lahdessa, Porissa ja Lappeenrannassa osallistuneiden lukumäärän vähentyminen 784:stä 267:ään.” (s.29).

Yhteistyösopimus Kansan Raamattuseuran kanssa

Helsingin Raamattukoulun säätiön yhteistyösopimus Kansan Raamattuseuran säätiön ja Vivamosäätiön kanssa vuonna -68 oli seuraus Raamattukoulua kohdanneesta työntekijäkadosta. Sopimus solmittiin taloudellisten ja toiminnallisten seikkojen vuoksi.

Uuden sopimuksen myötä säätiöillä kullakin oli itsenäinen talous, mutta yhteinen toiminnanjohtaja Mauri Tiilikainen. Niillä oli myös yhteinen talousjohtaja Bruno Salo. Itse työstä Helsingin Raamattukoululle jäi vastuulle koulutustoiminta. Raamattukoulu keskittyi erityisesti nuorisonohjaajakoulutukseen. Kansan Raamattuseura puolestaan hoiti evankelioimistyön ja leirikeskusten toiminnan.

Yhteistyösopimus Kansan Raamattuseura säätiön ja Vivamo-säätiön kanssa purettiin vuonna -79

Uusi johtajia

Uuden vaiheen myötä Raamattukoulun rehtoriksi valittiin vuonna 1968 rovasti Risto Santala. Pastori Hannu Karvosesta tuli vuonna -78 Raamattukoulun toinen pappisopettaja ja samalla hänet nimitettiin apulaisrehtoriksi. Hän vastasi nuorisonohjaajakoulutuksen suunnittelusta ja kehittämisestä sekä Helsingin ja Tampereen Raamattukoulujen raamattuopetuksesta.

Toiminnanjohtajaksi Risto Santalan jälkeen vuonna 1979 valittiin pastori Seppo Kangas (1979-90).

Muita muutoksia

Helsingin Raamattukoulu teki vuonna 1980 yhteistyösopimuksen Suomen Lähetysseuran kanssa koskien Israelin työalaa. Sopimukseen liitettiin vuonna -84 mukaan nimikkosopimus myös Namibian työalalta.

Vuonna 1985 Suomen Lähetysseura kutsui Helsingin Raamattukoulun jäsenekseen.

Vuonna 1984 perustettiin Helsingin Raamattukoulun Kustannus Oy. Sen toiminnanjohtajaksi tuli alkuvuosisiksi(84-89) Hannu Karvonen. Yhtiön toimialana on lehtien, kirjojen, painotuotteidenäänitteiden ja audiovisuaalisten tuotteiden valmistus ja myynti sekä kirjakauppa- ja kioskitoiminta.

Vuonna 1991 toiminnanjohtajaksi valittiin koulun oma kasvatti nuorisonohjaaja Marja Heimala-Pelkonen.

Lisätietoja Helsingin Raamattukoulusta:

Korhonen, Jaakko, Kirkon nuorisonohjaajakoulutuksen kehittyminen 1960-luvun alusta vuoteen 1973.

Uskonnonpedagogiikan laudaturtutkielma Helsingin Yliopiston yliopiston käytännöllisen teologian laitos Uskonnonpedagogiikan jaosto 1973 (143 s.), moniste

Nisonen, Raimo, Helsingin Raamattukoulun synty ja toiminta (1951–1968. Pro Gradu-tutkielma Helsingin yliopisto, Teologinen tiedekunta 1969 (94 s.), moniste

Heporanta, Eeva, Kaikki Jumalalle. Opetusneuvos Kerttu Vainikaisen tie kansakoulun opettajasta Raamattukoulun rehtoriksi. Tutkinto diakonin tutkintoa varten, seniorikurssi III 1981. (81 s.), moniste

Elo, Päivi, Helsingin Raamattukoulusta valmistuneiden nuorisonohjaajien sijoittuminen työelämään. Tutkielma nuorisonohjaajatutkintoa varten Helsingin Raamattukoulussa 1983. (63 s.), moniste